

סוף זמן קרי"ש

עש"ק שופטים

9:04

עש"ק תצא 9:06

מאן דלא קרי קרי"ש בענתה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הדיק בליל ספריא

בי"ה

מבמעינינו התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חברת יסודי התורה

פרשת שופטים
מס' ביצה כ: עד כג.

פרשת תצא
מס' ביצה כג: עד כד.

תנ"א וא מן ליעת רבי" תורה"י
(ואו דא אבא לנשיאותין אין ארבעת חזקין)
מחבר רבינו שליט"א בסיום ספר קידושין

שעה י' גליון מ"ג (תליד)

שופטים

ה' אלול תשס"ח

הוגה דעה בביר"ד שלמעלה

שופטים ושטרות תתן לך בכל שערך כי ושפטו את העם משפט צדק. אפשר לומר דרך רמז בסעיפתא דשמאי דאם השופטים הם צדיקים גמורים יש להם כח לרין גם ברין של מעלה, על פי כמה מעשיות הידועים ומפורסמים בכמה צדיקים ושופטים ישיבים על מדין, ששפטו דונו גם בשערים של מעלה, היינו בני אדם אשר היה חרוץ עליהם דין קשה בבית דין של מעלה, הם עמדו לימנם חיכו אותם בדין, וכמפורסם בהגאון בעל דעת תורה, שרבינו הק' מהרי"א מוידטשוב זצלה"ה פטרו מדין של מעלה וזכבה אותו לחיים. וזה שאמר שופטים ושטרות [כאלון] תתן לך [שיוכלו לשפוט] 'בכל' שערך, מרבה אפילו בשערים של מעלה, ושפטו את העם משפט צדק שיוכלו לצדקם ולזכותם בדין ובמשפט, הבן.

בית אשר

לא יחסר לך שום דבר

תמים תהיה עם ה' אלקיך פירוש לפי שצוה עליו בסמוך לבל יענון וכשפך ולבל ישאל באוב וגו' אמר תמים וגו', פירוש כלום טעם כל הדברים הוא לדעת העתידות ולהתנהג על אשר יורו ולתקן החסרון כאשר יוכל עשות, אם תהיה עם ה' תמים תהיה לא יחסר לך דבר ואין מה שיגיד המול עליך תתקיים לרעה, וזה לך האות אברהם שהתהלך לפני ה' הגם שהראה המול עליו שלא יוליד נתחפר וילד, וכפי זה תיבת תהיה נמשכת למעלה ולמטה על זה הדרך תמים תהיה אם תהיה עם ה'.

אור החיים הק'

ארבעה מעלות שמנו חכמים

תמים תהיה עם ה' אלקיך, אחו"ל (שבת צ"ב) אין הקב"ה משרה שכניה אלא על חכם גבור עשיר בעל קומה. וזה יש לרמוז בפי' הוזה תמים תהיה היינו אם תהיה בתמימות שיהיה לך כל המעלות, אזי עם ה' אלקיך השיי ישרה שכנינו עליך, וע"כ תמים תהיה ע"ם ה' אלקיך עולה חכים גבור עשיר בעל קומה, שאם יהיה לו כל המעלות ישרה הקב"ה שכנינו עליו.

אהל תורה

למנות שופטים המשפיעים יראת ה'

שופטים ושטרות תתן לך בכל שערך אשר ה' אלקיך נותן לך וגו'. פ"י שתעמיד שופטים ושטרות כאלו אשר ה' אלקיך נותן לך, שנותנים לך בלבבך את ה' אלקיך.

הבי מואריקא בשם הרב"ר בונם זצ"ל

למצוא קורות חייו בהתוה"ק

והי' כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, והיינו שיפשוט את כל קורות ימי חייו מהתורה הק' להתנהג דרכו, שכל מה שיקרה לאדם כל ימי חייו, יכול הוא למצוא בתורתנו הקדושה.

בשם מרן החתם סופר ז"ע

לעולם יהא אדם ירא שמים

תמים תהי עם ה' אלקיך. יל"פ ע"ד המוסר, עפ"י פרש"י ז"ל בפ' (תהלים קא, ב) אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי, ואתהלך בתם לבבי אף בקרב ביתי בהצנע כמו בפרהסיא,

ע"כ, והיינו, כי ביותר מתגבר היצוד"ר על האדם בדברים שבסתר, וחושב מי רואני ומי יודעני, ועל זה נתיסדה התפלה, לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי, והקדימו את הסתר לפני הגלוי, כי בזה צריך האדם להתחזק ביותר, לדעת שאף אם יסתר איש במסתרים, ה' רואהו, ולפניו נגלו כל תעלומות, ואין נסתר מנגד עיניו, וגם בהיותו בקרב ביתו, כשאין רואה, יתהלך בתם לבבו שלא לתור אחרי תאוות הלב, כי אם לקיים תמים תהי עם ה' אלקיך והיינו שגם כשאתה נמצא בלדך רק עם ה' אלקיך, גם אז תתנהג בתמימות שלא לסור מדרכיו.

נעם אליעזר, בשלח

תפלת הצדיקים תלוי בהודו

והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמוע אל הכהן, ואפ"ל דהנה דבר זה שיקבל השי"ת תפלת הצדיקים זה תלוי בהודו, וזהו כונת הפסוק והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמוע אל הכהן וגו', היינו שעי"ז שהאיש הזה עושה בודון, הוא הגורם לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת וגו' שהקב"ה אינו שומע התפילות של הכהן גדול ביום הכיפורים.

דברי יואל

יעוררו לבם ליראת שמים

שופטים ושטרות תתן לך בכל שערך. ויבואר על פי מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא כא.) בתחילה מי שיש לו אב מלמוד תורה, ומי שאין לו אב לא היה למד תורה, התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינות בירושלים, מאי דרוש פי מציון תצא תורה, וכתבו התוס' לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכחנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדררשינן בספרי (פ' נשא) גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה.

ועל פי זה מקום יש אתי לדרוש טעמא דקרא במצות שופטים ושטרות תתן לך בכל שערך, כי חוץ מן הטעם הפשוט לשפוט בין איש ובין רעהו, היתה תכלית מצוה זו כדי שיראו בני ישראל בכל עיר ועיר שופטים ושטרות צדיקים וחסידים העוסקים במלאכת שמים בתורה ועבודה בכל עת ועידן, ועל ידי זה יכוננו לבם ליראת שמים וללמוד תורה כשם שנתעוררו מעבודת הכהנים בירושלים.

ברך משה

המקום אשר יבחר ה'

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו. במס' יומא (דף י"ב.) פליגי אי ירושלים נתחלקה לשבטים, הקשו האחרונים (עי' חז"א א"ח ס"י קכ"ו אות ח) למד' לא נתחלקה, הא עדיין בשעת חלוקה לא ידעו מקום אשר יבחר ה', ואיך ידעו איהו מקום שלא לחלוק, ע"ש בדבריו. וי"ל בפשטות, דכיון שהחלוקה היתה על פי האורים ותומים ועל פי רוח הקודש, אם כן הגם שהם לא ידעו אם ירושלים הוא המקום אשר יבחר ה', מכל מקום לא חלקוה על פי האורים ותומים שלא צויה לחלקה, ובימי דוד המלך ע"ה גילה ה' על פי הנביא שזוהו המקום אשר יבחר ה' בו.

כ"ק מרן אמרי"ר שליט"א

אוצר הגנוז

מתי התחילה מחלוקת בישראל

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשערך. את ענין ראשית המחלוקת מבאר המאירי שהוא מפני שעמדו שני ראשים לשיבה, מאז החלה תקופת הזוגות. עד אנטונינוס לא היתה אפיוא מחלוקת בישראל, וד"ל: ולא היה לשיבתו בן זוג, ומתוך כך לא נפלה מחלוקת ביישיבות בזמנו אך מאז הזוגות, אלא שכל חבריו ותלמידיו וחכמי דורו היו נמשכים אחר דבריו. ולכן לא הוזכרו מן החכמים שימיו אחד מני אלף, ואתריו היה נשיא הממונה בדור, וראש ישיבה, ר"ל אב בית דין, זוג א' ממונה לכל עניני הנהגת הישיבות והוראות שבהם. וזו הותל זמן המחלוקת.

והתרחב בזמנם המחלוקת מעט, מצד שהיו הנשיא וראש ישיבה חולקין זה עם זה, והיו התלמידים נמשכים אחריהם זה בכה וזה בכח. ומה שנתפרסם ממחלוקתם בתלמוד הוא בקרבן הבא ב"ט אם סומכין אליו אם לאו. שבכל אלו הזוגות היה האחד וסיעתו עמו אומרים שלא לסמוך, מפני שהסמיכה יפה אסור שבות, שהרי בשעה שסומך משתמש בפעלי חיים, שהרי הסמיכה בכל כחו הוא צדיק, והוא כעין רכיבה. ואעפ"י שהסמיכה עשה, אין עשה דוחה שבות הבא מגזרת לאו, ר"ל חתוך זמורה. ועוד שהרי היה איפטר לעשותה מבערב, שלא היו סוברים תכף לסמיכה שחיטה. והאחר הוא וסיעתו ג"כ היו מתירין, מפני שהיו סוברים תכף לסמיכה שחיטת הקרבן, ונאי"א לה לעשותה מבערב, ומאחר דהותר הקרבן, הותר גמי המאירי בספר הקבלה.

הרמב"ם ז"ל (מ"ג מ"א פ"א ה"ד) כותב: כשהיה בית דין הגדול קיים לא היה שם מחלוקת בישראל. אלא כל דין שנוגד בו ספק לאחד מישראל שואל לבית דין שבעירו. אם ידעו אמרו לו ואם לאו הרי השואל עם אותו בית דין או עם שלוחו עולין לירושלים ושואלין לבית דין שבת הבית. אם ידעו אמרו להם ואם לאו הכל באין לבית דין שעל פתח העיר. אם ידעו אמרו להם ואם לאו הכל באים ללשכת הגזית לבית דין הגדול ושואלין. אם היה הדבר שנוגד בו הספק לכל ידעו אצל בית דין הגדול, בין מפי הקבלה בין מן המדה שדנו בה, ואמרו להם מיד. ואם לא היה הדבר ברור אצל בית דין הגדול דנין בו בשעתו ונושאין ונותנין בדבר עד שייסכימו כולן, או יעמדו למניין וילכו אחר הרוב ויאמרו לכל השואלין כך הלכה וילכו להם. משבטל בית דין הגדול רבתה מחלוקת בישראל זה מטמא ונותן טעם לדבריו זה מטהר ונותן טעם לדבריו זה אוסר זה מתיר.

והא לך לשון קדשו בפירוש המשניות בהקדמה: אבל מי שיחשוב שהדין שנתלקין בהם כמו כן מקובלים מפי משה וחושבים שנפלה המחלוקת מדרך טעות ההלכות (או השכחה) מה מפני שאחד מהם קבל את המשינה טעם בקבלתו או שחב או לא שמע מפי רבו כל מה שצריך לשמוע ויביא ראיה על זה מה שנאמר (סנהדרין דף פ"ח) משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות וזה דבר מגונה מאד והוא דברי מי שאין לו שכל ואין בידו עיקרים ופוגם באנשים אשר נתקבלו מהם המצוות וכל זה הוא ובטל. ומה שהביאו להאמין באמתות הזאת נבסדת הוא מיעוט הסתכלותו בדברי החכמים הנמצאים בתלמוד שהם מצאו שכל הפירושים המקובל מפי משה הוא אמת ולא נתנו הפרש בין העיקרים

נדבת הרבני הנגיד ר' גרשון שלעזינגער נ"י לע"נ אביו ר' יצחק הייאל ב"ר שמואל ע"ה נפטר י' אלול תשס"א

הילולא דידיקיא

הגה"ק בעל ייטב לב זלצ'הייך
וי אלול שנת תרמ"ג לפ"ק

כ"ק אי"ז הייטב לב זי"ע שבעת מחלתו, איזה ימים קודם הסתלקותו, הכירו בו המקורבים שבדיחא דתיי, שאלו אותו מה זה ועל מה זה? והשיב מאחר שהוא אחד מן החב"ריא קדישא שתקבל לחב"ריא ברמיניו, שהותנו ביניהם שאם אחד מן החב"ריא יסתלק מן העולם, יבאו האחרים שבעולם האמת לקבל פניו, ועכשיו כיון שרק הוא נשאר בחיים מן החב"ריא כולה, מה לו להתיריא אם הצדיקים כאלו בעל רוח הקודש שהם עומדים על דרגא העליונה כולם יבואו לקראתו עכ"ל. ממעשה זו נראה עומק עוצם קדושת צדיקי עילאי, מנהיגי הדור, מדורות הקודמים, השתדלותם להיטיב לקרב ולהעלות התלמידים שהכירו בהם שהם בני עלי, להעלותם למדרגה העליונה כמובן. (הקדמת הייטב לב)

מך הישימי זי"ע ראה בנכדו היטב לב את יורשו הרחני, על כן לא לו מחובבנו על שפטר לו רובי תורתו מה שקיבל משה מרביתו הקדושה הן בתורת הגהלה הן בתורת הנסתר. כבן עשר היה כששלחו אביו הקדוש רבי אלעזר ניסן לביתו של זקינו ללמוד תורה ולקבל ממנו הדרכה בעבודת השייט, הוא כמעט רגע לא סר השגחתו ממנו, באשר הוא ברוח קדשו אשר הוד שמשו תאיר פני תבל ומלואה. יסופר שהישימי רצה לגלות לנכדו שלשה דברים: שם המפורש, וכח הקמיעות, ועוד, ולא רצה לקבל ברוב ענותותו, באמרו: אם אהי ראוי להשיגם, אז אשקב מעצמי בשייעתא דשמיא. אם אהי כבוד ימינו נחזיר על זה. יסופר שפעם אחת היה היטב לב נכדו מאוד באיזה ספק, אמר ברוב צערו: מהיכן לוקחים כהיום את הייאורים ותומים? של קדוש זקני, לו הייתי מקבלו אז כשרצה למסור לי, אז הי לי היום למשיבת נפש.

הישימי היה מפרש מה שאחז"ל כל מי שבנו תלמיד חכם וכן בנו תייח אין התורה פוסקת מורעו, כדכתיב ודברי אשר שמוי בפיך ובפי זרעך ובפי זרע זרעך, אז אמר לי ה' מעתה ועד עולם, ואחז"ל דהיינו דזקא כשרואין זה את זה, הכונה הוא בראין ומכירין זה את זה בדברי תורה, היינו ששומעין דברי תורה זה מזה. על כן כשהתכוין שיחול ברכה זו על זרעו וזרע זרעו, צוה פעם בשבת קודש בעת רעוא דרעוין אחר אמרו דברי תורה בפרשת ראה עי"פ לא תעשו כל אשר אנחנו עושין פה היום וגו' לבנו הגה"צ רבי אלעזר ניסן שהיה אז נוכח על שולחנו הקדוש להגיד דברי תורה, ואמר ד"ת על פרשה זו בפסוק לנכדו כדברים האלה: וכשסיימנו בנו הגה"צ לומר ד"ת, צוה על נכדו היטב לב שיאמר ד"ת בפני שניהם, ואמר גם כן דברי תורה על הפרשה ושילב את הפסוקים שאמרו כבר עליהם זקנו ואביו, והייתה זאת מעין סמיכה שישפיק את השרשרת הקדוש.

הערכתו של הישימי לנכדו זה בולט במיוחד במכתבו משנת תקצ"ה לנכדו רבי שמואל אבי"ד גארליץ - אחיו הצעיר של היטב לב, בו מציע לנכדו כדברים האלה: באם יהי באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו נ"ו הי טוב מאוד מאוד, רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואל תט ימין ושמאל מדבריו, כי אז תצליח בעוה"י את דרכך ואז תשכיל, כי אחיך נ"ו הוא איש נבון ומשכיל ומתון, וכל פינותיו לשי"ש, ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו, ומכ"ש לאחיו אשר כנפשו. ואף לפני פטירתו צוה שנכדו הרב מסטראפקוב ישב על מקומו, ובשבת נחמו הראשון - אחר פטירתו ביום כ"ח תמוז - דרש את דרשתו הראשונה באיהעל כממלא מקומו של זקינו, אבל לא ארכו לו הימים שם מפני המתנגדים הרבים לדרך החסידות, כמו שמיחיז מכתב ההתנגות שכתבו ראשי הקהל באיהעל זי"ל בתוך הדברים: (א) הרב דארף בנימין העמוד קיין מוסף דאווענע ב) אונטער קיינען פארוואנד קיין קמיע צו געבען הן בחנם הן במעות ג) גיעמאנדען קיין קוויטליך אויסצופאלגען ד) בתוך הדרשה קיינען ניכט מקלל צו זיין או מנזה צו זיין הן בכלל הן בפרט ה) ניכט לענגער צו דרשן אלס איין אונד האלב שטונד.

(במשנה תנאים אלו גילו ראשי ק"ק אוהעל את התנגותם המלאה לרבי החסידות בכלל ולרבינו של רבינו בעניני הקמיעות והדרשות המלאות ותוכת מוסר בפרט. ולא בחנם עוב מורינו היטב לב את משרותו ביום קצו אחרי התנגותו, כי לא יכל לשבת יחדיו עמם).

פעם אחת דברו מענין ביאת משיח, סיפר מרן הגה"ק בעל ייטב לב זלצ'הייך כי שמע מפה הגה"ק בעל דברי חיים זליה ואמר בזה הלשון דער רב (הוא הגה"ק מראפשיטן) האט פערציילט דאס דער רבי ר' מענדעלע מרימינאב זי"ע אמר קודם פטירתו כי אחר הסתלקותו יתאמץ למאוד כי יהיה זמן הגאולה, ולא יכנס לגן עדן עדי בתווחו עליו ככה, וכן הנה, והוא לו הרבה ענינים שונים אין מראט עהם נישט גיקענט אריין דערווישן אין גן עדן, עס איז דאך נישט די צייט גיוועהן משיח זאל קימען, והוא לו את הכינור כנגן המנגן דוד המלך ע"ה איז עהר טאך גיאנענן טאך דעם מתקיות פון קול הכינור, ושכח את כל אשר לפניו וכנס בתוך הגן עדן, דאס איז גיווען דער רבי ר' מענדעלע, דער אלטער איהעלער [מראפשיטן טי"ב] האט גיאנעט עהם וועט מען שוין נישט אריין פאפען. עהם האט שוין נישט גינעצט דאס פידעלע פון דוד המלך ע"ה האט מען עהם מכבר גיווען מיט אדרשה ואמרו לו בעת כי יסיים הדרשה יבא משיח, [מספרים כי הגה"ק מהר"ם אי"ש אמר עהר העט שוין גימענט זאגען ובא לציון גואל אין אזוי זאגעט ער טאך די דרשה, ואמר הגה"ק מצאנו ברוך (מנארליך) די מיינסט אפשר דאס איז א גוזמא? ניין, עס איז אמת ער זאגט טאך די דרשה כי יש למעלה שפע חכמה דעת ער אין גבול, ומשפיעים לו תמיד חידושים נפלאים והוא בנפשו דימה אז עהר האט ערשט אנגויבין צי זאגן, כי שם, הוא למעלה מן הזמן והעבר והעתיד הכל חד, ניה מהאט עהם אויך אריין גיפאפט, אבער מיך (כן אמר הגה"ק מראפשיטן) וועט מען שווערליך אריין פאפין, ואמר הגה"ק מצאנו, מהאט דעם רב (הגה"ק מראפשיטן) אויך אריין דערווישט, נאר מיך (כן אמר על עצמו הגה"ק מצאנו) קלער איד וועט מען נישט קענען אריין דערווישן אבער בעוה"י (כן אמר הגה"ק בעל ייטב לב) (הגה"ק מצאנו) אויך אריין דערווישט, עס איז דארט דא א סאך אמצעות אריין צו פאפען אבער איד, (כן אמר הגה"ק בעל ייטב לב) וועל מיר שוין אכט געבען, אבל בעוה"י גם הוא נעדר מאתנו. (פאר וכבוד)

פעם אחד באו אנשים מכפר הסמוך לעיר סיגעט אל הגה"ק בעל ייטב לב חיות שהכומר דרש להנכרים שימשכו ידיהם מיון שרף מלשותנו שהשכרות מכלה גופם וממונם והם קבלו עליהם בשבעה לקיים דבריו ומאו פסק הפרנסה מהיהודים שכל עניניהם תלוים בכוס ואמר הגה"ק זי"ל פירוש הברכה בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, והנה יש להקשות שבתחלה אמר נפשות רבות בלשון רבים ולבסוף מסיים נפש כל חי בלשון יחיד, ועוד דקאמר וחסרונם מה שייך לברך על שברא חסרון הוי לי למימר שברא דברים מלאות חסרון ועוד יתבאר כמה דקדוקים על פי מה דמצינו דפירוש רש"י דנפשות עשוי היו שנים עשר וקראם הכתוב נפשות ובני יעקב היו שבעים וקראו הכתוב נפש הרי דבני עשוי נקראו נפשות ובני יעקב נקראו נפש, ועל פי זה הכי פירוש הברכה בורא נפשות היינו שברא הגוים שנקראו נפשות וברא שיהיה להם חסרון כדי שעל ידי חסרונם יהיה להם לישראל פרנסה והיינו להחיות בהם נפש כל חי דהיינו בשראל וממילא אם אין להם חסרון

שיר המעלות לדו"ד

בשפה ברורה, ברכותינו שגורה, אמירה נעימה, מעונק הלב פנימה, למעלת כבוד הבה"ח אוצר בלום, ירא ושלם, מו"מ בתורה והסידות, נעים הליכות ופאר המדות

כמר ישראל דוד ראזנפעלד נ"ו

משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר שלימ"א

לרגל שמחת אירוסיו למול טוב עב"ג הכלה תחי'

ויה"ר שהזיווג יעלה יפה לתפארת המשפחה, בתוך ביתך להניח ברכה, ומשמיו מעל יושפע בני חי ומווני רוויחא, מיד ה' המלאה והפתחה, תורה וגדולה על שלחנו יחד כריכה, וכל טוב בביתך ערוכה, עד ביאת בן דוד מלכא משיחא, וביחד עם מרן רבינו שליט"א נשוב אל הגהלה ואל הגנוחה, כמורה בימינו אמן.

כברכת: המערכת

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, והקשו המפרשים מהו כוונת תיבת היום. ובבעל הטורים כתב ראה אנכי, ראה עשרת הדברות שפתח באנכי, וכעין זה מבואר במדרש רבה (פ"ג ט"ז), וצריך ביאור.

ואפשר לומר בהקדם דברי א"ז זללה"ה בדברי חיים בפרשה זו לפרש הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, דהנה איתא בזוהר הקדוש (וארא דף כ"ו:) על פסוק (דברים ד' לט) וידעת היום, שהפסוק מזהיר לידע מדת היום, שהיום והלילה ליום אחד נחשבים ואין יום בלא לילה, והשבות אל לבבך, כי כשם שתכלית הבריאה להיות נצמדים אור וחושך ובהם סדר הזמנים יום ולילה נקראים בכללות יום אחד, כמו כן הלבבות היינו יצר טוב ויצר הרע המה כאחד נצרכים לעבודת השי"ת, כמאמר חז"ל (ברכות נ"ד) בכל לבבך, בשני יצריך. וזהו כוונת הכתוב ראה אנכי, היינו לראות התגלות אלקות, נותן לפניכם היום, היינו שתראו את החושך ואור יחד המה כלולים ונקראים יום אחד, ברכה וקללה, היינו היצר טוב הנקרא ברוך והיצר הרע הנקרא קללה, שימתיק היצר הרע ויהיה טפל ליצר טוב לסייעו לעבודת השם, עכ"ל.

ולפי דרכו נלך לפרש באו"א, בהקדם מה שכתב הטור (אורח חיים סימן תקפ"א) גניא בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ו) בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודת כוכבים, והקב"ה נתעלה באותו שופר (שעל ידו חזרו בתשובה ונמנעו לחטוא) שנאמר (תהלים מז' ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, לכן התקינו חז"ל שיהו תוקעין בחודש אלול בכל שנה ושושה, כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג' ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו.

וביאר בערוגת הבשם (סו"פ ע"ב) דמדריך הבעל דבר דבתחלת השנה מטעה ומתעה מדרכי התורה, ושוב כשהגיע העת והעונה אשר נפתחים שערי תשובה אזי מכביד מעשיו על לבו באופן שקרוב להתייאש שאי אפשר לו עוד ח"ו לשוב מדרכו ויהי מפני רוע מעלליו, אבל באמת בקולות השופר מרומז איך ימינו ית"ש פשוטה לקבל שבים, וכדאיאתא בשל"ה הקדוש (מס' ראש השנה פרק תורה אור) דתקיעה הוא קול פשוט מרמז שהאלקים עשה את האדם ישר, ואלמלא לא קלקל מעשיו היה הולך נכוחו באורח סלולה בלי מכשול ואין פגע רע, אבל אח"כ על ידי מעשיו שאינם מהוגנים נעשו דרכיו עקלקלות, ועל זה מרמז השברים שהוא קול מעוקם ונשבר לשברים, ושוב קול תרועה מרמז על הבעל תשובה אשר לבבו נכאב ונעצב ומילל על רוע מעשיו, ושוב תוקעין קול פשוט דעל ידי התשובה חוזר לישרותו כמקדם, עכ"ל. והנה בדור המדבר אחר שעשו אותו מעשה וכבר היה נתמלא לבם בושה וכלימה, היה צריך לחוש לאידך גיסא פן יתחכם היצ"ר למונעם מלשוב על ידי שיגדיל בעיניהם את אשר חטאו על הנפש באופן שאי אפשר להם לתקן את קלקולם, על כן העבירו שופר במחנה, דבקולות השופר מרומז איך השי"ת עושה את הבעל תשובה לאדם ישר כמקדם ומחדש ימיו כראשונה, ומהאי טעמא תקנו גם כן לתקוע בכל חודש אלול. והנה ממעשה בראשית מוכח דיש בכחו של אדם להפוך את מעשיו לטובה ולעשות מעונותיו זכיות להפוך חשוכה לנהורא, דהנה כתיב

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת ראה שנת תשס"ח לפ"ק
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

(בראשית א' ה) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, מוכח דערב גם כן הוא בכלל יום, דהא שניהם יחדיו הם יום אחד, ומזה מוכח דגם ערב אפשר להכלל בכלל דיום. וכבר אמרו חז"ל (ב"ר פ"ג ט"ח) ויהי ערב אלו מעשיהם של רשעים, ויהי בוקר אלו מעשיהם של צדיקים. אם כן מוכח דאפשר להפוך מעשיו כולם לבחינת יום. והיינו דאמר משה רבינו (דברים י"א ב) וידעתם היום, היינו שתתבוננו בענין היום הזה, גם כן יתברר לכם לשמור משמרתו כל הימים, עכ"ל.

ובזה יל"פ מה דאיאתא במדרש (ויקרא פכ"ט ס"ד) עה"פ (תהלים פ"ט טו) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו' ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. ביאור הענין על פי מה שכתבו המפרשים (פנים יפות פ' נח) כי בישראל היום הולך אחר הלילה, ובאומות העולם הלילה הולך אחר היום. ולפי זה באומות העולם בתחלה מאיר אור היום ולבסוף החשך יכסה הארץ ואינו בא לידי סוף, כי כשמאיר היום הוא כבר יום אחר שלא נכלל בלילה הקודם לו, מה שאין כן בישראל הוא ההיפך, דבתחלה מתגבר החשך של לילה, ואחר כך באותו מקום עצמו שהיה מתחלה חשך מאיר ובא אור היום. ולכן באומות העולם אחרי שנתלכלכו בחטאים עונות ופשעים ונתגבר אצלם החשך, שוב אין להם תקנה, ולזה אמרו חז"ל (תנחומא האזינו ט"ו) דלאומות העולם אינו מועיל התשובה. מה שאין כן בבני ישראל שהיום הולך אחר הלילה, הם יכולים להתחזק ממדת היום, דקודם הוא חושך ולילה ואח"כ באותו מקום עצמו נעשה אור יום, ומן החשכות נתהפך אור גדול, ומזה ראייה דגם ממעשיהם של רשעים יכול להיות מעשיהם של צדיקים, להפוך מן העבירות מצות ומעש"ט. וזה שאמר אשרי העם יודעי תרועה, היינו שיוודעים לרצות את בוראם בתרועה הרומז על התשובה, והטעם כי ה' באו"ר פניך יהלכון, כמו שהאור של היום בא במקום החשך של הלילה, כן על ידי התשובה באמת מהפכים הדורות לזכיות, ולזה אחר התרועה חוזרין ותוקעין בקול פשוט להורות שעל ידי התרועה והתשובה חוזר לישרותו כמקדם, מה שאין כן אומות העולם אינם יכולים להביא ראייה מן היום, ועל כן אינם יכולים לרצות את בוראם בתרועה ונופלים בסבך היאוש, דאחר שחטאו אין להם תקנה ועל כן אינם יכולים לרצות את בוראם בתרועה.

והדברים הללו הם חיוזק גדול שיתבונן האדם בכל יום ויום, דאף אם תכסו חשך של מעשיהם של רשעים ונגרר אחרי פיתוי היצ"ר, עם כל זה יתבונן האדם לדעת שאם יעשה פעולות הראויות יזכה להפך הערב לבוקר, והדורות נתהפכו לזכיות ונעשה אור כאורו של יום. והקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד

מעשה בראשית, ובכל יום יש ללמוד מוסר השכל שהתשובה מועיל באיזה מצב שהוא, שגם אם הוא ח"ו משוקע בעבירות רח"ל בחשכות גדול ונורא, עם כל זה באותו מקום עצמו מאיר השמש ונעשה אורו של יום מעשיהם של צדיקים, ומהדורות מתהפכים לזכיות.

ובזה יש לפרש בפשטות מאמר הכתוב (דברים ד' לט) וידעת היום והשבות אל לבבך, שהפסוק מזהיר לידע מדת היום, שהיום והלילה ליום אחד נחשבים, ובאותו מקום שהיתה מתחלה חשך ולילה נעשה אור ונתהפך למדת יום, ומזה תדע והשבות אל לבבך, לשוב אל ה' בכל לב ונפש, כי גם האדם על ידי התשובה יכול להתהפך להיות איש אחר ולשוב אל ה', ומגו חשוכא יפיק נהורא.

ובלתינו בדרך זה יש לפרש מה שנאמר בפרשת נצבים, אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם. ופירש"י לפי ששמעו ישראל צ"ח קללות הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם לפני המקום ולא עשה אתכם כליה. ודקדוק המפרשים הלא תכלית התוכחות היו כדי שייראו בני ישראל ויעבדו את ה', ובמה איפוא פייסם משה אחרי כן. אך ביאור הענין כי בני ישראל בשמעם הצ"ח תוכחות המה ידעו והבינו כי אין יסורים בלא עון, ולא עבד קוב"ה דינא בלא דינא, ולזה בראותם גודל פגמי החטא הוריקו פניהם, בחשבם מי יודע אם יזכו עוד להתרחץ מן העונות הקשים ומרים, ואם יהיה להם עוד תקנה ח"ו שיזכו לתקן את נשמתם ולטהר אותה שתשוב להיות כבראשונה. ולזה התחיל משה לפייסם ולחזקם שיש להם תקנה בתשובה, ולזה אמר משה רבינו אתם נצבים היום, ופירש"י כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, כלומר כמו היום אף שהוא מאפיל בחשכות גדול ונורא, עם כל זה אחר הלילה באותו מקום עצמו הוא מאיר, כמו כן האדם אף שהוא בחשכות ואפילה גדולה ממעשיהם של רשעים, עם כל זה באותו מקום עצמו הוא זוכה להאיר את נפשו במעשיהם של צדיקים ועל ידי תשובה בשלימות מהפך הדורות לזכיות.

ובזה יתבאר הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, כי כללית ספר משנה תורה הוא דברי תוכחה לבני ישראל, ולזה רצה לחזקם דתשובה מהני ויכולים לתקן החטאים, ולזה אמר ראה אנכי נותן לפניכם היום, שיקחו לעצמם מוסר ממדת היום, שקודם הוא לילה ואח"כ מאיר אור יום, ומזה תדעו ברכה וקללה, שגם הקללה יוכל להתהפך לברכה לעשות מהדורות לזכיות, וח"ו לא יתייאשו מן התשובה.

וזוה שרמזו בבעל הטורים ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות, דהנה אמרו חז"ל (שבת פ"ג) משה הוסיף יום אחד מדעתו והסכים הקב"ה עמו דלא אתי שכניה עד צפרא דשבתא, ואמרין שם מאי דרש, וקדשתם היום ומחר (שמות ט"ו) היום כמחר, מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו, ולילה דהאידינא כבר אזלא ליה. וביאר החתם סופר בדרשות (לשבעות דף רפ"ד) דמחמת שהיה להם דין ישראל שהיום הולך אחר הלילה, ונמצא שהלילה קודם היום, לכן הוצרך להוסיף יום אחד מדעתו דבעינן היום כמחר לילו שעברה עמו, והסכים הקב"ה על ידו, עכ"ל. נמצא מבואר ממתן תורה דבישראל היום הולך אחר הלילה, ואפשר ליקח מזה

(המשך בעמוד ד')

